

Puntdevista16. Ara va d'exàmens, perdó, d'activitats d'avaluació (I) (21/5/2017)

Em comentava una amiga que una professora de secundària li deia que ara ja no corregeix exàmens, que al seu centre apliquen una metodologia avançada que no els fa necessaris. No cauré en el simplisme de desautoritzar una metodologia que no conec en detall, i encara menys defensar els exàmens en abstracte com a garantia de nivell i qualitat dels aprenentatges escolars, però tampoc el contrari, naturalment. Aquest tema dels exàmens, si es prefereix, de les avaluacions escolars, és prou important com per tractar-lo seriosament.

Sempre he defensat que n'hi ha prou amb veure el tipus d'avaluació que aplica un docent, en especial el tipus d'activitats o d'exercicis a partir dels quals verifica si els seus alumnes han assolit els aprenentatges previstos, per poder fer un judici valoratiu sobre la qualitat de la seva metodologia didàctica. Els correntment anomenats "exàmens" han estat precisament focus de crítica perquè són elements projectius del que els alumnes han après, i del moment que s'espera que aquests aprenentatges han d'estar vigents. Però la justificada reacció a uns aprenentatges restrictius i a unes avaluacions inadequades no sempre ha portat una autèntica millora pedagògica.

Comencem per aquells que deien – i encara diuen – que "no fan exàmens perquè fan avaluació continua", oblidant-se que el concepte d'avaluació continua suposa que s'està contínuament avaluant, i que avaluar és "examinar" com aprèn l'alumne i què aprèn realment. Una mostra més de com l'ensenyament cau a vegades presoner de les paraules que han adquirit una semàntica bona o dolenta (vegis el puntdevista14). Així, per exemple, hom substituï la paraula "examen" per "activitat d'avaluació", i tan contents. Però aquesta segona expressió no ha estat ben entesa arreu i per tothom. M'explicaré.

Hi ha qui pensa que totes les activitats d'aprenentatge que fan els alumnes, tot allò que fan per aprendre, ja es converteixen automàticament en activitats o tasques d'avaluació i no en calen més. Greu error. Perquè les tasques d'aprenentatge, el procés d'aprenentatge, ha d'estar guiat pel docent, ajudat pels propis companys o altres. Si s'avaluen les activitats d'aprenentatge el que de fet s'avalua és com l'alumne aprèn. I això ja és important, certament, per ajudar-lo a seguir aprenent. Però en algun moment cal avaluar si l'alumne ha après realment i quina permanència i aplicació tenen els aprenentatges en qüestió, i això es fa verificant la seva activitat sense ajut extern, posant-se l'alumne a prova a sí mateix.

Aquests exàmens o activitats d'avaluació han de ser coherents amb la naturalesa dels aprenentatges que es pretenen, de manera que davant la diversitat d'aprenentatges que cal adquirir, s'han d'aplicar una diversitat de proves per avaluar-los. És fàcil entendre que quan s'avalua un aprenentatge memorístic, com pot ser el domini d'un vocabulari, els noms de ciutats, rius, muntanyes, òrgans, etc., les proves poden ser del tipus "objectiu", mentre que un

aprenentatge de caire competencial requereix una comprensió i relació de coneixements a més de la seva aplicació a diversos contextos. I, per dir-ho tot, quan els aprenentatges són de caire social i moral, es fa necessària l'observació de situacions pertinents, siguin espontànies o provocades. En fi, es diu tot l'anterior sense pretendre ara fer una relació de tècniques i instruments d'avaluació, que ha de ser una part de la professionalitat docent.

El tema clau d'aquestes reflexions és la necessitat d'avaluar al llarg del procés d'aprenentatge per reafirmar-lo o reconduir la situació, si cal, però també plantejar situacions d'avaluació on l'alumne hagi de posar-se a prova respecte a la consolidació real dels seus aprenentatges. I sense oblidar que els aprenentatges han de ser adquirits de tal manera que sigui possible recuperar-los quan es necessiten. Les avaluacions, per tant, han de posar a prova la capacitat de recuperació d'allò que s'ha après; sinó ens trobarem que l'oblit farà que cada vegada s'hagi d'aprendre de nou tot allò que en el seu moment s'adquirí. Això es part del que habitualment denominem "aprendre a aprendre", i que moltes vegades es queda en un simple propòsit sense aplicacions concretes (vegis puntdevista9).

Ara que s'apropa el final del curs acadèmic en tots els nivells educatius – en uns de forma més immediata que en uns altres – l'avaluació, en tant que balanç de la feina feta tant pels docents com pels alumnes, pren rellevància. S'ha de considerar una part més dels processos d'ensenyament-aprenentatge, advertint-la com necessària per garantir la qualitat de l'educació; sense oblidar l'obligació social que el sistema educatiu te de donar comptes de la seva utilitat i eficàcia. Per això l'avaluació aplicada ha de garantir objectivitat en els resultats aconseguits, però d'això ens en ocuparem en el pròxim puntdevista.

Jaume Sarramona

(www.sarramona.net)